

■ Μάχες και Ναυμαχίες τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως

Ἡ Ἀπελευθέρωση τῆς Καλαμάτας*

† 23η Μαρτίου 1821

Ἡ Ἀπελευθέρωση τῆς Καλαμάτας ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ πρῶτα ἐπεισόδια τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821. Μετὰ ἀπὸ τέχνασμα τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστατῶν, οἱ Τοῦρκοι τοὺς παρέδωσαν τὴν πόλη χωρὶς νὰ προβάλουν ἀντίσταση.

* * *

Ἀπὸ τὶς ἀρχές ἢ δράση τοῦ Παπαφλέσσα, τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ καὶ τοῦ Θεόδωρου Κολοκοτρώνη εἶχε προκαλέσει πολεμικὸ ἀναβρασμὸ στὴν Μάνη, παρὰ τοὺς δισταγμοὺς τοῦ μπέη της, Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη. **Οἱ** Τοῦρκοι, ὑποπτευόμενοι τὸν ἐπερχόμενο κίνδυνο ἔστειλαν, ἀπὸ τὰ μέσα Μαρτίου, τὶς οἰκογένειές τους στὰ κάστρα τῆς περιοχῆς, ἐνῶ ὁ διοικητὴς τῆς Καλαμάτας Σουλεϊμὰν Ἀγᾶς Ἀρναούτογλου, κάλεσε τοὺς προκρίτους τῆς πόλης γιὰ νὰ τοὺς ἀναφέρει τὴν ἀνησυχία του. **Οἱ** τελευταῖοι κατάφεραν νὰ τὸν πείσουν, ὅτι οἱ 150 Τοῦρκοι φρουροὶ τῆς πόλης δὲν ἦταν ἀρκετοὶ γιὰ νὰ προστατευτεῖ ἡ Κα-

Ἀναπαράσταση τῆς Δοξολογίας τῆς 23ης Μαρτίου στὴν Καλαμάτα. Ἔργον Εὐάγγελου Δράκου. Καλαμάτα, Μπενάκειο Μουσεῖο.

λαμάτα ἀπὸ ἐπικίνδυνους ληστὲς ποὺ δροῦσαν στὴν περιοχή καὶ πῶς ἔπρεπε νὰ λάβει ἐνισχύσεις ἀπὸ τοὺς Μανιάτες. **Τὶς** φήμες περὶ ληστῶν εἶχαν διαδώσει, ἐπίτηδες, ὁ Παπαφλέσσας καὶ οἱ συνεργάτες του. **Ἐπίσης**, προκειμένου νὰ καθησυχάσουν τὸν Ἀρναούτογλου, μερικοὶ πρόκριτοι τοῦ παρέδωσαν τὰ παιδιά τους ὡς ὀμήρους.

Η επαναστατική κίνηση τοῦ 1821 στὴν Πελοπόννησο θεωρεῖται ὅτι ἄρχισε στὴν Μάνη τελετουργικά τὴν 17η Μαρτίου, μὲ δοξολογία καὶ τὴν ὑψωση τῆς πρώτης επαναστατικῆς σημαίας. **Μ**όλις διαδόθηκε ἡ εἶδηση, ἄρχισαν νὰ συρρέουν στὴν νότια Πελοπόννησο ἀγωνιστὲς ἀπὸ διάφορες περιοχές.

Επίσης στὰ μέσα Μαρτίου, κατέφθασε στὸ λιμάνι τοῦ Ἀρμυροῦ ἓνα πλοῖο γεμᾶτο πολεμοφόδια, τὸ ὁποῖο εἶχαν στείλει στοὺς επαναστάτες οἱ Φιλικοὶ τῆς Σμύρνης. **Τ**ότε ὁ Παπαφλέσσας κατάφερε μὲ τέχνασμα νὰ πείσει τὸν Πετρόμπεη νὰ δώσει ἄδεια ἐκτελωνισμοῦ τοῦ φορτίου τοῦ πλοίου. **Ἔ**τσι, σὲ περίπτωσι πού ἀποκαλυπτόταν ὅτι τὸ περιεχόμενό του ἦταν πολεμοφόδια, ὁ Πετρόμπεης θὰ ἐκτίθονταν ἀνεπανόρθωτα στοὺς Τούρκους καὶ δὲν θὰ εἶχε πιά ἄλλη ἐπιλογή ἀπὸ τὸ νὰ προσχωρήσει στὴν ἐπανάστασι. **Μ**ετὰ ἔδωσε ἐντολὴ στὸν Νικηταρᾶ καὶ τὸν Ἀναγνωσταρᾶ νὰ μεταφέρουν τὸ φορτίο τοῦ πλοίου σὲ ἀσφαλὲς μέρος. **Ὅ**ταν ὁ Ἀρναούτογλου ἔμαθε πὼς τὸ φορτίο τοῦ πλοίου μετέφεραν ἔνοπλοι χωρικοὶ, ζήτησε νὰ μάθει τί περιεῖχε καὶ πῆρε ἀπὸ τοὺς προκρίτους τὴν ἀπάντησι πὼς μετέφερε λάδι καὶ πὼς οἱ χωρικοὶ ἦταν ἔνοπλοι γιὰτὶ φοβοῦνταν τοὺς ληστὲς.

Στὴν συνέχεια, ὁ Ἀρναούτογλου ζήτησε τίς ἐνισχύσεις πού ἤθελε ἀπὸ τὸν Πετρόμπεη. **Ἔ**τσι στὶς 20 Μαρτίου ἔφτασαν στὴν πόλι τῆς Καλαμάτας 150 Μανιάτες μὲ ἀρχηγὸ τὸν Ἡλία Μαυρομιχάλη, υἱὸ τοῦ Πετρόμπεη. **Ὁ** Ἡλίας Μαυρομιχάλης κατόρθωσε νὰ πείσει τὸν Ἀρναούτογλου ὅτι χρειάζονταν κι ἄλλες ἐνισχύσεις γιὰτὶ ἐπρόκειτο νὰ ἐπιτεθοῦν κλέφτες στὴν Καλαμάτα, μὲ σκοπὸ νὰ τὴν λεηλατήσουν. **Ἐ**ν τῷ μεταξύ, οἱ Ἕλληνες καπετάνιοι εἶχαν πείσει τὸν Πετρόμπεη νὰ γίνεϊ ἀρχηγὸς τοῦ ἀγῶνα τους καὶ περίμεναν συγκεντρωμένοι στὶς Κιτριές, ἔξω ἀπὸ τὴν Καλαμάτα. **Εἶ**χε προηγηθεῖ στὶς 17 Μαρτίου, Δοξολογία γιὰ τὴν Ἐπανάστασι, στὴν Ἀρεόπολι, στὸν Ναὸ τῶν Ταξιαρχῶν. **Ἔ**τσι τὸ κάλεσμα τοῦ Ἀρναούτογλου γιὰ ἐνισχύσεις ἦταν ἡ εὐκαιρία πού περίμεναν οἱ επαναστάτες γιὰ νὰ καταλάβουν τὴν πόλι.

* * *

Ἀπὸ τὸ ἀπόγευμα τῆς 22ας Μαρτίου ἕως τὰ χαράματα τῆς ἐπόμενης ἡμέρας, πῆραν θέσεις στὰ ὑψώματα γύρω ἀπὸ τὴν Καλαμάτα, 2.000 ἔνοπλοι τῆς «Δυτικῆς Σπάρτης». **Αὐ**τοὶ εἶχαν ἀρχηγοὺς τὸν Κολοκοτρώνη, τοὺς Μούρτζινους, τοὺς

Κουμουντουράκηδες, τούς Κυβέλλους, τούς Χρηστέηδες και τὸν Παναγιώτη Βενετσανᾶκο.

Απὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ τῆς πόλης κινήθηκαν ἔνοπλοι ὑπὸ τὸν Παπαφλέσσα, τὸν Νικηταρᾶ, τὸν Κεφάλα καὶ τὸν Αναγνωσταρᾶ, συμπληρώνοντας τὸν ἀποκλεισμό τῆς πόλης.

Τότε μόνο ὁ διοικητὴς Ἀρναούτογλου κατάλαβε τὴν παγίδα ἀλλὰ, ἀποκλεισμένοι καθὼς ἦταν, δὲν μπορούσε πιά νὰ διαφύγει πρὸς τὴν Τριπολιτσά (σημ. Τρίπολη). **Α**ποφάσισε τότε νὰ συγκεντρωθοῦν οἱ Τοῦρκοι στὰ σπίτια τῆς πόλης ποὺ προσφέρονταν γιὰ ἄμυνα.

Ὡστόσο, μὲ τὴν εἴσοδο τῶν ἐπαναστατῶν στὴν Καλαμάτα, στὶς 23 Μαρτίου, ὁ Ἡλίας Μαυρομιχάλης συμβούλευσε τὸν Ἀρναούτογλου νὰ ἐγκαταλείψει τὶς σκέψεις γιὰ ἀντίσταση, ἀφοῦ αὐτὴ θὰ ἦταν μάταιη, καὶ νὰ παραδοθεῖ. **Ἔ**τσι τὴν ἴδια ἡμέρα ὁ Τοῦρκος διοικητὴς παρέδωσε μὲ ἔγγραφη συμφωνία τὴν πόλη καὶ τὸν ὄπλισμό τῆς φρουρᾶς τῆς.

Τὸ μεσημέρι, 24 ἱερεῖς καὶ ἱερομόναχοι εὐλόγησαν, μετὰ ἀπὸ συγκινητικὴ Δοξολογία, τὶς ἑλληνικὲς σημαῖες καὶ ὄρκισαν τοὺς ἐπαναστάτες. **Ἡ** τελετὴ αὐτὴ ἔλαβε χώρα στὶς ὄχθες τοῦ Νέδωνα, μέσα σὲ πανηγυρικὴ ἀτμόσφαιρα, ἐνῶ ἀκούγονταν οἱ καμπάνες καὶ οἱ θριαμβευτικὲς κραυγὲς τῶν Ελλήνων. **Γ**ιὰ τὴ Δοξολογία, εἶχαν συρρεύσει χιλιάδες κόσμου κάθε ἡλικίας –ὄπλισμένων, ἀμάχων, γυναικῶν καὶ παιδιῶν.

Περὶ τὸ μεσημέρι ἦλθαν καὶ οἱ πολεμικοὶ ἀρχηγοὶ μὲ τὶς σημαῖες τους. **Ἐ**κεῖ, κοντὰ στὸν βυζαντινὸ Ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων (κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσα ἄποψη), συγκεντρώθηκαν 24 ἱερεῖς καὶ ἱερομόναχοι (ὁ μητροπολίτης Χρῦσανθος Παγώνης ἦταν αἰχμάλωτος στὴν Τριπολιτσά), φέροντες τὰ ἱερατικὰ ἄμφια καὶ τὶς ἅγιες εἰκόνες, εὐλόγησαν τὶς ἐπαναστατικὲς σημαῖες καὶ ἀνέπεμψαν δεήσεις ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνα. **Ὁ**

Πετρόμπεης, ἔδωσε ὄρκο ὅτι θὰ ἀγωνισθεῖ μέχρι ἐσχάτων γιὰ τὴν ἐλευθερία τῆς Πατρίδας. **Ὁ**ρκίστηκαν καὶ ὅλοι οἱ πολεμιστές, σηκώνοντας τὸ χέρι.

Στὴν συνέχεια, ἔγινε σύσκεψη τῶν ὀπλαρχηγῶν

κατὰ τὴν ὁποία συστάθηκε ἐπαναστατικὴ ἐπιτροπὴ μὲ τὸ ὄνομα «Μεσσηνιακὴ Γερουσία», ἡ ὁποία θὰ συντόνιζε τὸν ἀγῶνα.

Ἡγέτης της, τιμητικά, διορίστηκε ὁ Πετρόμπεης, στὸν ὁποῖο δόθηκε ὁ τίτλος «ἀρχιστράτηγος τῶν Σπαρτιατικῶν δυνάμεων».

Στὴν ἴδια σύσκεψη συζητήθηκαν ἐπίσης οἱ ἐπόμενες ἐπαναστατικὲς ἐνέργειες. **Ὁ** Κολοκοτρῶνης πρότεινε νὰ προχωρήσουν ὅλοι μαζί πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Πελοποννήσου, μὲ σκοπὸ νὰ προλάβουν τὴν περαιτέρω ἐνίσχυση τῆς Τριπολιτσᾶς, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ εἶναι ὁ βασικὸς στόχος τῶν ἐπαναστατῶν.

Ἀντίθετα, οἱ Μεσσηνιοὶ καὶ ὁ Πετρόμπεης ἤθελαν νὰ πολιορκηθοῦν τὰ μεσσηνιακὰ κάστρα τῶν ἐπαρχιῶν Μεθώνης καὶ Κορώνης, τὰ ὁποία ἀποτελοῦσαν κίνδυνο γιὰ τοὺς Ἕλληνες τῶν περιοχῶν αὐτῶν. **Τ**ελικὰ ἀποφασίστηκε ὁ Πετρόμπεης μὲ τοὺς πιὸ ἡλικιωμένους προκρίτους νὰ μείνουν στὴν Καλαμάτα γιὰ νὰ συντονίζουν τὶς ἐπιχειρήσεις καὶ τὸν ἀνεφοδιασμό τῶν ἀγωνιστῶν, ὁ Κολοκοτρῶνης, ὁ Παπαφλέσσας, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς καὶ ὁ Κεφάλας νὰ κινηθοῦν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Πελοποννήσου καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἐπαναστάτες νὰ πολιορκήσουν τὰ μεσσηνιακὰ κάστρα.

Ὁ Πετρόμπεης
εἰσβάλλει στὴν
Καλαμάτα.

Ἡ δεκαμελὴς ἐπιτροπὴ, ἡ ὁποία σὲ κάποια ἔγγραφο ὀνομάζεται «Μεσσηνιακὴ Γερουσία» καὶ σὲ ἄλλα «Σύγκλητος ἢ ἐν Καλαμάτα», θεωρεῖται ἡ πρώτη πολιτικὴ ἐξουσία τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδας. **Ἄ**ν ἐῖναι ἀπολύτως γνωστὰ τὰ πρόσωπα πού μετεῖχαν σ' αὐτὴ τὴν ἐπιτροπὴ. **Τ**ὶς προκηρύξεις της ὑπογράφει μόνον ὁ Πετρόμπεης. **Μ**ὲ ἡμερομηνία 23 Μαρτίου ὁ Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης καὶ ἡ Μεσσηνιακὴ Γερουσία ἀνακοίνωσαν διεθνῶς, μὲ τὸ ἔγγραφο «Προειδοποίησις εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς αὐλάς», τὴν κήρυξη τῆς Ἐπανάστασης. **Ἡ** ἐπαναστατικὴ αὐτὴ προκήρυξη, ἀφοῦ ἐξέθετε στὴν Εὐρώπη τὰ δίκαια αἷτια τὰ ὁποία παρακίνησαν τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων νὰ ἀρπάξει τὰ ὄπλα καὶ νὰ ἀπελευθερωθεῖ ἀπὸ τὸν τυραννικὸ ζυγὸ, ζητοῦσε τὴν βοήθειά τους.

* * *

Τὴν Δοξολογία στὴν Καλαμάτα ἀναφέρουν σὲ ἀπομνημονεύματά τους ἀγωνιστὲς τοῦ 1821 ὅπως ὁ Κολοκοτρῶνης, ὁ Παναγιώτης Παπατσώνης, ὁ Χρυσανθόπουλος (Φωτᾶκος), ὁ

Σπηλιάδης κ.ἄ. **Π**ερισσότερες λεπτομέρειες αναφέρει ο Φιλήμων. **Ο** Τζόρτζ Φίνλεϋ τὴν τοποθετεῖ στὶς 24 Μαρτίου/5 Ἀπριλίου καὶ τὴν ἀναφέρει ὡς τὸ πρῶτο «Te Deum» γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς Ἐπανάστασης. **Π**εριγράφει τὴν συγκίνηση λέγοντας, ὅτι «...πατριωτικὰ δάκρυα κυλοῦσαν στὰ μάγουλα τῶν ἄγριων πολεμιστῶν, καὶ ἄγριοι ὄπλοφόροι ἔκλαιγαν σὰν παιδιά. **Ο**λοι οἱ παρόντες αἰσθάνονταν, ὅτι τὸ γεγονός ἀνοίγε μιὰ νέα ἐποχὴ γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ ἱστορία, καὶ ὅταν ἡ σύγχρονη Ἑλλάδα παράγει ἱστορικούς, καλλιτέχνες καὶ ποιητές, αὐτὴ ἡ σκηνὴ ἀναμφίβολα θὰ βρεῖ τὴν θέση της στὸ Πάνθεο τῆς Δόξας».

Οἱ γραπτὲς μαρτυρίες τῆς ἐποχῆς δὲν ἀναφέρουν σὲ ποιὸν Ναὸ ἐγίνε ἡ Δοξολογία τοῦ 1821. **Σ**ὲ δευτερογενεῖς πηγές ἐπικράτησε ἡ ἄποψη, ὅτι ἐγίνε στὸν Ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, λανθασμένα ἐπειδὴ στὴν ἐποχὴ τους ἦταν ὁ μόνος σωζόμενος Ναὸς στὴν περιοχὴ, ἀλλὰ καὶ μὲ βάση κάποιο πρόχειρο σημεῖωμα, τὸ ὁποῖο θεωρεῖται πλαστό, κατὰ τὴν ἄποψη τοῦ ἱστοριοδίφῃ Ν. Ζερβῆ. **Κ**ατ' αὐτὸν ἡ Δοξολογία ἐγίνε στὸν Ναὸ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου (σημ. «Αγιάννη»), ὅπως ἀναφέρεται σὲ ὀμιλία τοῦ 1865 ἀπὸ τὸν τότε Δάσκαλο Ἀδαμάντιο Ἰωαννίδη. **Ο** ἐν λόγῳ Ναὸς ἦταν ἀρχικὰ βυζαντινός, καταστράφηκε στὰ Ὁρλωφικὰ τὸ 1770, ἀνοικοδομήθηκε πρὶν ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ '21, καταστράφηκε ἀπὸ τὸν Ἰμπραήμ τὸ 1825 καὶ ἀνοικοδομήθηκε ἐκ νέου τὸ 1865.

* * *

Μετὰ ἀπὸ πρόταση τοῦ τότε Ὑπουργοῦ Ἑσωτερικῶν Γ. Παπανδρέου μὲ Βασιλικὸ Διάταγμα τοῦ 1947 ἀποφασίστηκε ὁ ἐορτασμός τῆς ἐπετείου τῆς Ἀπελευθέρωσης τῆς Καλαμάτας στὶς 23 Μαρτίου 1821 καὶ ἡ τέλεση Δοξολογίας καὶ Ἐπιμημόσυνης Δέησης στὸν Ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων.

*Τῶν ὑπὲρ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος ἡμῶν
εὐκλεῶς ἀγωνισαμένων
ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῦ Ἔθνους ἡμῶν ἀγῶσιν,
Αἰωνία ἡ μνήμη!*

(*) Πηγή: <https://el.wikipedia.org> • Ἐπιμέλ. ἡμετ.